

ZBOROVANJA**11. kongres Mednarodnega združenja za pokrajinsko ekologijo**

Nairobi, Kenija, 10.–15. 7. 2023

Mednarodno združenje za pokrajinsko ekologijo (*International Association for Landscape Ecology – IALE*) je svetovna organizacija pokrajinskih ekologov. Glavni cilj organizacije je spodbujati globalno sodelovanje, tako med njenimi podružnicami kot z mednarodnimi oblikovalci politik. Služi kot platforma za interdisciplinarne razprave in interakcije, pri čemer uporablja delovne skupine, redno komunikacijo med člani in organizacijo svetovnega kongresa vsake štiri leta skupaj z regionalnimi konferencami, da bi dosegla svoje poslanstvo. Letos je 11. svetovni kongres IALE potekal v Nairobiju v Keniji od 10. do 15. julija 2023. Svetovni kongres leta 2023 je bil hibridni (spletni/osebni) dogodek in je bil prvič organiziran v državah globalnega juga. Tema kongresa je bila »Čezmejno upravljanje virov, podnebne spremembe in okoljska odpornost« z več konferenčnimi podtemami. Kongres je vključeval pokonferenčne delavnice, plenarne seje, simpozij, ustne seje, seje s plakati, družabno večerjo in pokonferenčne ekskurzije. Skupaj so ga organizirali Univerza Kenyatta, Regionalni center za kartiranje virov za razvoj, Narodni muzej Kenije, Inštitut za podnebne spremembe in prilagajanje, Univerza v Nairobiju, Program Združenih narodov za okolje (UNEP), v sodelovanju z afriško sekcijo IALE (*Africa-IALE*).

Slovensko geografijo je na kongresu zastopalo le eden udeleženec, Daniela Ribeiro (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika; slika 3). Udeleženka je aktivno sodelovala na konferenci, kjer je predstavila delo z naslovom »(Ne)trajnost pokrajine: Utemeljitev problema v Sloveniji in Evropi«.

Daniela Ribeiro

IALE

Slika 1: Otvoritvena slovesnost, ki se je udeležilo nekaj sto udeležencev z vsega sveta.

IALE

Slika 2: Glavno predavanje profesorja Jianguo (Jingle) Wuja.

IALE

Slika 3: Daniela Ribeiro, sodelavka Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU.

DANIELA RIBEIRO

Slika 4: Nairobijski vojaški kamen je spomenik, ki je bil postavljen leta 1939 in služi kot ničelna točka Nairobija, od koder so se merile vse razdalje v Keniji.

DANIELA RIBEIRO

Slika 5: Kot prvi nacionalni park v Keniji je bil leta 1946 ustanovljen Nacionalni park Nairobi. Park se nahaja približno 7 km južno od Nairobija in je edini park divjih živali na svetu, ki je tako blizu mesta.

9. EUGEO kongres

Barcelona, Španija, 4.–8. 9. 2023

V začetku septembra je v Barceloni potekal 9. kongres Združenja evropskih geografskih zvez (*Association of Geographical Societies in Europe* – EUGEO), združenja, ki je bilo ustanovljeno konec devetdesetih let prejšnjega stoletja, da bi bolje povežalo nacionalne geografske zveze znotraj Evropske unije.

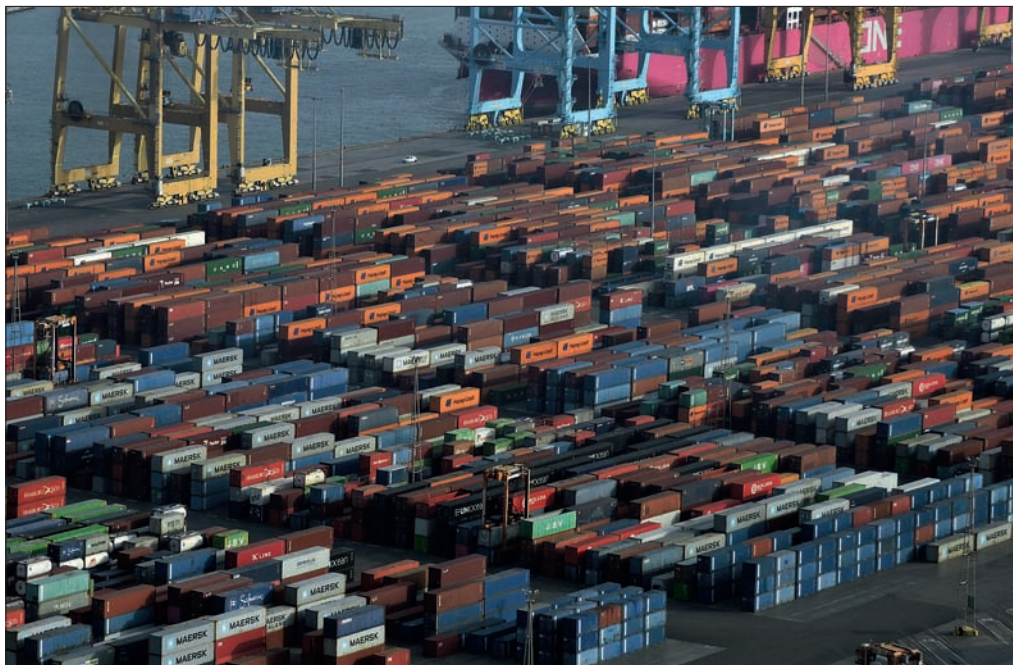
Letošnji kongres je potekal na Fakulteti za geografijo in zgodovino Univerze v Barceloni (*Facultat de geografia i història, Universitat de Barcelona*), organizirala pa ga je Katalonska zveza geografov (*Societat Catalana de Geografia*). V štirih dneh predavanj se je zvrstilo prek 120 različnih tematskih sekcij s prek 800 predstavitev, predstavnikov skoraj 50 držav. Slovenijo smo na kongresu zastopali trije predstavniki. Boštjan Rogelj (Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani) je sodeloval na panelu z naslovom *Geopolitical and Climatic Change Issues* (Geopolitična vprašanja in vprašanja podnebne spremembe), na katerem je v soavtorstvu predstavil prispevek z naslovom *Popular Geopolitics: USA in Slovenian Media* (Popularna geopolitika: ZDA v slovenskih medijih). Matjaž Geršič (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika) je sodeloval na panelu z naslovom *Minority Place-Name Standardization in Europe* (Standardizacija manjšinskih krajevnih imen v Evropi), na katerem je v soavtorstvu predstavil prispevek z naslovom *Minority Place-Name Standardization in Slovenia* (Standardizacija manjšinskih krajevnih imen v Sloveniji), podpisani (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika) pa sem vodil panel z naslovom *Land Degradation Challenges and Sustainability* (Izzivi degradacije zemljišč in trajnost).

V sklopu kongresa je bilo tudi več spremljevalnih dogodkov, med katerimi bi izpostavil vodena ogleda Katalonskega kartografskega in geološkega inštituta (*Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya*; <https://www.icgc.cat/en/>; slika 1) in Pristanišča Barcelona (*Port de Barcelona*). Omenjeni inštitut ima prek 250 zaposlenih, ponaša pa se z zelo bogato kartografsko knjižnico, fototeko, osebnimi arhivi geografov

Slika 1: Katalonski kartografski in geološki inštitut v Barceloni.

MATIJA ZORN

Slika 2: Kontejnerski terminal v barcelonskem pristanišču.

MATIJA ZORN

Slika 3: Erozijsko žarišče v porečju Vallcebre (katalonski Pireneji).

in arhivom letalskih posnetkov (teh hranijo prek 250.000). Velik poudarek dajejo digitalizaciji, tako da je na njihovih spletnih straneh dostopnih prek 700.000 različnih digitaliziranih enot hranjenega gradiva. V lasti imajo med drugim dve letali, s katerima trenutno Katalonijo že tretjič lidarsko snemajo.

Barcelonsko pristanišče pokriva površino veliko skoraj 8 km² in sodi med deset najpomembnejših evropskih pristanišč (na prvem mestu je Rotterdam). Podobno kot Luka Koper se tudi barcelonsko pristanišče spopada s prostorsko stisko in pomanjkanjem prostora za širitev. Pristanišče ima prek dvatisočletno zgodovino, danes pa letno pretovori prek 3000 kontejnerskih ladij (slika 2).

V okviru konference so bile predvidene tudi pokonferenčne ekskurzije, ki pa so z izjemo ene vse odpadle. Organizirana je bila tako le ekskurzija v povirje reke Llobregat v katalonskem delu Pirenejev z naslovom *Mediterranean Mountain (Eco)hydrology, Badland Geomorphology and Land Degradation in the Llobregat Basin* (Sredozemska gorska (eko)hidrologija, erozijska žarišča in degradacija zemljišče v porečju reke Llobregat) na temo degradacije zemljišč in erozijskih žarišč. Potekala je pod pokroviteljstvom Komisije za degradacijo zemljišč in dezertifikacijo (COMLAND) Mednarodne geografske zveze, ki ji podpisani predsedujem. Na ekskurziji smo se med drugim seznanili s problematiko oskrbe Barcelone s pitno vodo, zaradi česar so v porečju številne pregrade, katerih funkcija je tudi hidroenergetska in poplavno varstvena. Vode v vodotokih in posledično barcelonskih pipah je vse manj zaradi dolgih (in vse daljših) sušnih obdobj, namakanja in širjenja gozda. Za pregradami poteka zelo intenzivna sedimentacija, ki zmanjšuje kapaciteto zadržane vode (od sedemdesetih let za okrog 5 %). Za to so v povirju reke Llobregat soodgovorna številna erozijska žarišča, ki pokrivajo približno en odstotek zemljišč (slika 3), a prispevajo izredno velike količine erodiranega gradiva. Na območju že več desetletij potekajo intenzivne raziskave erozijskih procesov (slika 4).

Več o dejavnostih združenja EUGEO je mogoče prebrati na spletnem naslovu: <https://www.eugeo.eu/>.
Matija Zorn

MATIJA ZORN

Slika 4: V povirju reke Llobregat (katalonski Pireneji) že več desetletij poteka monitoring erozijskih procesov.

Regionalna konferenca Mednarodne geomorfološke zveze v Kapadokiji

Nevşehir, Turčija, 12.–14. 9. 2023

Sredi septembra 2023 je v turški pokrajini Kapadokija potekala regionalna konferenca Mednarodne geomorfološke zveze (IAG) z naslovom *Geoheritage and Geodiversity* (Geomorfološka dediščina in raznovrstnost). Konferenca, ki jo je organiziralo Turško geomorfološko združenje, je potekala na Univerzi v Nevşehirju (*Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*; slika 1). Gre za relativno mlado univerzo, ki je bila ustanovljena leta 2007, danes pa ima devet fakultet, na katerih študira okrog 23.000 študentov. Turško geomorfološko združenje je konferenco organiziralo kot svoj prispevek k obeleževanju stoletnice ustanovitve moderne Turčije, ki je bila razglašena 29. oktobra 1923. Konference se je udeležilo blizu 150 udeležencev iz 25 držav. Skupaj se je zvrstilo 14 tematskih sekcij, ki so jih pretežno organizirale posamezne IAG delavne skupine (*IAG Working Groups*), v okviru katerih je bilo izvedenih prek 100 predavanj, predstavljenih pa je bilo tudi prek 50 posterjev. V okviru konference se je sestel tudi IAG izvršilni odbor, potekal pa je tudi sestanek članic IAG, kjer sem podpisani predstavljal Geomorfološko društvo Slovenije. Pred konferenco je bila izvedena ena večdnevna predkonferenčna ekskurzija, po konferenci pa tri enodnevne in ena večdnevna pokonferenčna ekskurzija. Po konferenci je bila izvedena tudi dvo-dnevna geomorfološka šola za mlade znanstvenike z naslovom *High Resolution Mapping and Cosmogenic Dating of Fluvial Landforms* (Kartiranje z visoko ločljivostjo in kozmogeno datiranje rečnih reliefnih oblik).

Slovenijo smo na kongresu zastopali trije (vsi ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika; slika 2) in imeli dve predavanji. Špela Čonč je imela v sekciji o kraški geomorfologiji predavanje z naslovom *Automatic detection of rocky outcrops and their use by Eurasian lynx (*Lynx lynx*) in landscapes with different relief types* (Samodejno zaznavanje skalnih izdankov in njihova uporaba s strani evrazijskega risa

MATIJA ZORN

Slika 1: Konferenca je potekala na kampusu Univerze v Nevşehirju – rektorat.

ARHIV MATIJE ZORNA

Slika 2: Udeleženci konference iz Slovenije (od desne: Špela Čonč, Mateja Breg Valjavec in Matija Zorn).

MATIJA ZORNA

Slika 3: »Pravljični dimniki« in številni badlandsi pri kraju Göreme. Badlandsi so nastali vulkanoklastičnih kamninah (tuף) ter so rezultat prepleta naravnih procesov in antropogenih vplivov. Zaradi mehкости kamnine so bili številni stolpiči predelani v bivalne ali sakralne objekte.

MATIJA ZORN

Slika 4: Udornica pri kraju Obruk Bučaži.

(*Lynx lynx*) v pokrajinah z različnimi tipi reliefa; več soavtorjev), Mateja Breg Valjavec pa je imela v isti sekciji predavanje z naslovom *The impact of fine-grained silt-clay sediments on biodiversity patterns in dolines on the Kras Plateau (SW Slovenia)* (Vpliv drobnozrnatih meljasto-glinastih sedimentov na biotsko raznovrstnost v vrtačah na planoti Kras (JZ Slovenija); več soavtorjev). Vsi trije smo se tudi udeležili treh enodnevnih pokonferenčnih ekskurzij. Prva (15. 9.) je bila »klasična« turistična ekskurzija po najbolj znanih naravnih in kulturnih znamenitostih Kapadokije, ki je med drugim vključevala ogled UNESCO-ve dediščine: hetitskega podzemnega mesta v kraju Derinkuyu in *bedlandsov* z znamenitimi »pravljničnimi dimniki« (*fairy chimneys*) oziroma stolpiči v vulkanoklastičnih kamninah, ki jih erozija (še) ni »uničila«, ker so zgoraj zaščiteni s plastjo (»kapo«) bazalta (slika 3). To območje sicer potovalne agencije promovirajo kot »mesečevo pokrajino«. Druga (16. 9.) in tretja (17. 9.) ekskurzija sta bili popolnoma geomorfološki. Druga je bila pretežno posvečena anatolski mikroplošči in njenim premikom, saj se na primer njen vzhodni del premika proti zahodu približno 20 mm/leto. Tretja ekskurzija je bila pretežno posvečena kraškim udornicam (slika 4) ter problematiki padanja ravni talne vode zaradi prekomerne uporabe in posledičnim udorom.

IAG bo imel naslednjo regionalno konferenco septembra 2025 v Temišvaru v Romuniji, februarja 2026 pa bo na Novi Zelandiji potekala 11. mednarodna geomorfološka konferenca (<https://www.confer.co.nz/icg2026/>).

Matija Zorn

Konferenca »Ponovni razmislek o ekonomski geografiji manjših mest: preobrazba in blaginja v malih in srednje velikih mestih«

Bern, Švica, 13.–15. 9. 2023

Sredi septembra 2023 je bila v švicarskem Bernu znanstvena konferenca z naslovom »Ponovni razmislek o ekonomski geografiji manjših mest: preobrazba in blaginja v malih in srednje velikih mestih« (angleško *Rethinking the Economic Geography of Smaller Urban Places: Transformation and Well-Being in Small and Medium-Sized Towns*). Dogodek sta pod pokroviteljstvom komisije Mednarodne geografske zveze (IGU) CDES (angleško *International Geographical Union Commission on the Dynamics of Economic Spaces*) soorganizirala ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika in Inštitut za geografijo Univerze v Bernu. IGU CDES bodisi prek odprtih pozivov za sodelovanje bodisi prek vabljenih govorcev letno organizira manjše tematske konference. Praviloma mora vsak udeleženec ali udeleženka tudi dejavno sodelovati pri predstavitvah in razpravah, kar se je pokazalo za dober model znanstvenega srečanja ter krepitve medosebnih in medinštitutskih povezovanj.

Tema tokratne konference je bila družbenogospodarska preobrazba malih in srednje velikih mest, ki temelji na bilateralnem projektu »Mesta brez vrednosti? Družbenogospodarska preobrazba industrijskih mest v Švici in Sloveniji« pod vodstvom dr. Davida Boleta na slovenski in dr. Heike Mayer na švicarski strani. Čeprav se je pozornost malim in srednje velikim mestom v geografiji v zadnjem času povečala, zlasti v povezavi z njihovo gospodarsko vlogo in funkcijo, še vedno ne vemo veliko o tem, kako sedanje krize in pretresi vplivajo na njihovo gospodarsko preobrazbo in blaginjo. Le malo je znano, kako podjetja, skupnosti in lokalni akterji v manjših mestih doživljajo družbenogospodarsko preobrazbo in kako se v primerjavi z večjimi centri moči odzivajo v kriznih časih. Poleg tega vemo le malo, ali se

Slika: Udeleženci in udeleženke konference v glavni stavbi Univerze v Bernu.

gospodarski uspeh samodejno odraža v blaginji lokalnih skupnosti in ali se gospodarska rast odraža tudi v njihovem pozitivnem družbenem, kulturnem in političnem razvoju. Poleg tega primanjkuje teorij in konceptov, ki bi jih lahko uporabili v kontekstu majhnih mest in ki bi nam pomagali te spremembe razumeti.

Prijav za sodelovanje na konferenci je bilo skoraj trikrat več od razpoložljivih mest, kar priča o velikem zanimanju in pomembnosti obravnavanja teh vsebin. Na koncu je bilo v treh dneh organizirano 16 predstavitev. Predavatelji so bili iz Evrope, Južne in Severne Amerike ter Azije. Izbor predstavitev je omogočal, da smo bili priča raznovrstnosti raziskovanj, tako iz metodološkega kot teoretskega vidika. Tako smo denimo spoznali vlogo ljubiteljskih pivovarn pri revitalizaciji malih mest v ZDA, vlogo neformalnega gospodarstva v vietnamskih malih mestih ali vlogo izobraževalnih ustanov v srednje velikih mestih Brazila. Zelo zanimiva so bila tudi vabljeni predavanja: dr. Carlotta Fioretti je kot nedavna raziskovalka Skupnega raziskovalnega središča Evropske komisije predstavila vlogo manjših mest v evropskih politikah, dr. Joern Harfst z Univerze v Gradcu je govoril o preobrazbi malih mest v Evropi, dr. Monika Litscher pa je kot namestnica direktorja Švicarske zveze mest predstavila razvojne izzive in rešitve švicarskih malih mest. Zelo zanimiva je bila tudi strokovna ekskurzija v švicarsko dvojezično mesto Biel/Bienne. Nekoč svetovno središče urarske industrije (na primer Swatch, Rolex, Omega) je danes tudi središče visokotehnoloških podjetij pa tudi eksperimentiranja na področju ustvarjalnih in kulturnih dejavnosti.

Slovenski predstavniki na konferenci so bili: dr. Janez Nared, ki je imel predavanje na temo kakovosti življenja v slovenskih mestih, dr. Jani Kozina in dr. David Bole, ki sta bila diskutanta vabljenih predavateljev in predavateljic, ter dr. Maruša Goluža (vsi ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika). Vsekakor vsi trije udeleženci in udeleženka toplo priporočamo prisostvovanje tovrstnim manjšim in vsebinsko bolj osredotočenim konferencam. Te namreč omogočajo hkratno sodelovanje le eni vrsti predavanj, kar ni običaj na večjih konferencah, kjer se ob vzporednih sekcijah navzoči dostikrat porazgubijo. Poleg tega je več časa za razpravo ter za spletnje novih poznanstev in potencialnih sodelovanj. Naslednje srečanje IGU CDES bo predvidoma v italijanski LAquila, zato vabimo vse potencialne udeležence in udeleženke, da za informacije spremljajo spletne strani komisije.

David Bole, Jani Kozina

Mednarodni simpozij o zemljepisnih imenih: »Prisotnost manjšinskih in avtohtonih jezikov v zemljepisnih imenih v mestnem okolju«

Bloemfontein, Južna Afrika, 26.–29. 9. 2023

Sodelavec ZRC SAZU Geografskega inštituta Antona Melika Matjaž Geršič (slika 2) sem se kot predstavnik Mednarodne kartografske zveze (ICA) v predsedstvu Skupne komisije za imenoslovje pri Mednarodni kartografski zvezi in Mednarodni geografski zvezi (*Joint ICA/IGU Commission on Toponymy*) udeležil 7. mednarodnega simpozija o zemljepisnih imenih. Glavni organizator simpozija je bil Oddelek za južnoafriški znakovni jezik in študije gluhih Univerze Free State (*Department of South African Sign Language and Deaf Studies, University of the Free State*; slika 1), soorganizatorja pa sta bila že omenjena komisija in Afriško združenje za leksikografijo (*African Association for Lexicography*).

Prve tri dni simpozija so bila na dnevnem redu dve delavnici, dve vabljeni predavanji in 19 drugih znanstvenih predavanj. Delavnici sta bili namenjeni prikazom iz prakse. Prvo delavnico z naslovom »Ustvarjanje dvojezičnega video slovarja v znakovnem jeziku in angleščini« je predstavil Dirkie Ebersohn z Nacionalnega inštituta za gluhe v Južni Afriki. Naslov druge delavnice je bil »Obdelava in upravljanje podatkov o zemljepisnih imenih«. Vodil jo je Pier-Giorgio Zaccheddu, vodja Delovne skupine za upravljanje zemljepisnoimenskih podatkovnih baz pri UNGEGN-u (*United Nations Group of Experts on Geographical Names* oziroma Skupini izvedencev Združenih narodov za zemljepisna imena).

MATJAŽ GERŠIČ

Slika 1: Univerza Free State (Yunivesithi ya Freistata / Universiteit van die Vrystaat) je bila ustanovljena leta 1950, že od leta 1904 pa je delovala kot del Grey College-a.

COSIMO PALAGIANO

Slika 2: Slovenski udeleženec Matjaž Geršič je predstavil dva prispevka, o standardizaciji imen postajališč javnega potniškega prometa ter o ledinskih imenih v Porabju.

COSIMO PALAGIANO

Slika 3: Skupinska fotografija udeleženk in udeležencev.

MAITJAŽ GERŠIČ

Slika 4: Bloemfontein je ena od treh južnoafriških prestolnic, kje je sedež sodne veje oblasti.

Tuja vabljen predavateljica na simpoziju je bila Myriam Vermeerbergen, profesorica znakovnega jezika na Katoliški univerzi v Leuvenu v Belgiji (*Katholieke Universiteit Leuven*). Spregovorila je o leksikografiji znakovnega jezika ter njenih preteklih, sedanjih in prihodnjih pristopih, dejavnostih in tehnikah. Vabljeni predavatelj iz Afrike je bil Thapelo Joseph Otlogetswe, profesor leksikografije in jezikoslovja na Univerzi v Bocvani. Spregovoril je o vsebinskih prilagoditvah slovarjev afriškemu okolju.

Dogodek je odprl dekan Fakulteta za humanistične študije Mogomme Masoga. Zadnji dan simpozija je bil namenjen ekskurziji po mestu Bloemfontein (slika 4) in njegovi okolici.

Matjaž Geršič

Zaključna konferenca *LIFE Lynx*

Zadar, Hrvaška, 26.–29. 9. 2023

V zadnjem tednu septembra je v Zadru na najstarejši hrvaški univerzi potekala zaključna konferenca projekta *LIFE Lynx* z naslovom *Together for lynx*. Na konferenci in mednarodnem srečanju *Eurolynx* se je zbralo več kot 150 raziskovalcev in drugih strokovnjakov, ki se ukvarjajo s preučevanjem in ohranjanjem risa. Konferenco je organizirala Veterinarska fakulteta Univerze v Zagrebu v sodelovanju z združenjem BIOM v okviru projekta *LIFE Lynx*. V uvodnem nagovoru so udeležence pozdravili proktor Univerze v Zadru, dr. Slaven Zjalić, Rok Černe, koordinator projekta *LIFE Lynx*, in profesorica Magda Sindičić, koordinatorka izvajanja projekta na Hrvaškem. Zvrstilo se je prek 15 predavanj, v katerih so partnerji projekta predstavili dejavnosti in rezultate o tem, kako je projekt *LIFE Lynx* z mednarodnimi prizadevanji uspešno pripomogel pri zaustavitvi izumiranja dinarske in jugovzhodno-alpske populacije risov. K ohranjanju populacije je pripomoglo predvsem sodelovanje strokovnjakov, raziskovalcev, lovcev, gozdarjev, upravljavcev zavarovanih območij in lokalnih prebivalcev. V sklopu konferenčne ekskurzije v Narodnem parku Paklenica smo si ogledali interpretacijsko-izobraževalni center »Podzemni grad Paklenice«, lokacijo, kjer je bil v naravo izpuščen preseljeni ris Alojzije, nato pa smo se odpravili še do jame Manita peč, gozdarske kočice in planinske kočice Paklenica. Špela Čonč (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika) sem na konferenci predstavila poster z naslovom *Importance of rocky landforms for Eurasian lynx (*Lynx lynx*) ecology in landscapes with different relief types* (slika 3), ki je dostopen na portalu *ResearchGate*.

Špela Čonč

Slika 1: Udeleženci konference v dvorani na Univerzi v Zadru.

SPELA ČOŃC

Slika 2: Promocijsko gradivo zaključne konference LIFE Lynx.

SPELA ČOŃC

Slika 3: Poster Importance of rocky landforms for Eurasian lynx (*Lynx lynx*) ecology in landscapes with different relief types.

Simpozij Slovenski regionalni dnevi 2023

Pivka, 12. 10. 2023

ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika (ZRC SAZU GIAM), Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj (MKRR), Ministrstvo za naravne vire in prostor (MNVP), Slovenski regionalno razvojni sklad (SRRS) in Združenje regionalnih razvojnih agencij (RRA GIZ) smo 12. oktobra v Pivki organizirali *Slovenske regionalne dneve*. Dogodek je potekal v Krpanovem domu, v Pivki (slika 1). Tematika letošnjih regionalnih dni je osvetlila potrebe, načrtovanje in uresničevanje zelenega prehoda na regionalni ravni, s čimer bomo podprli prizadevanja države in Evropske unije pri naslavljanju okoljskih vprašanj in podnebnih sprememb. Zaradi poplav, ki so poleti prizadele velik del Slovenije, je bil del programa namenjen tudi celostni obnovi po poplavah.

Tematsko je bil simpozij razdeljen na več sklopov. Simpozij so s pozdravnimi nagovori odprli govorniki – predstavniki organizatorjev in lokalnih ustanov. Že drugo leto zapored je prisotne na Slovenskih regionalnih dnevih pozdravila tudi predstavnica Evropske komisije za regionalne in urbane politike (DG REGIO) Agnès Monfret (slika 3). V nadaljevanju so sledili štirje vsebinski sklopi, v katerih smo podrobneje obravnavali spremembe Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in finančne mehanizme za spodbujanje regionalnega razvoja. Govorniki v tem sklopu so bili predstavniki MKRR, RRA GIZ in SRRS. Sledila je okrogla miza na temo vključevanja resornih ministrstev v dogovore za razvoj regij. Tretji vsebinski sklop je bil namenjen predstavitvi dobrih praks na področju integracije prostorskega in prometnega planiranja. Predstavniki MNVP, Urbanističnega inštituta Republike Slovenije, Ministrstva za okolje, prostor in energijo (MOPE) in RRA GIZ so predstavili praktične izkušnje na tem področju. Zadnji tematski sklop je bil posvečen predstavitvi prizadevanj in aktivnosti države na področju celostne prenove po poplavah (slika 2). Na koncu je vse navzoče še enkrat pozdravila predstavnica Evropske komisije DG REGIO, ki nas je navdušila tudi z vse boljšim znanjem slovenskega jezika.

ERIK LOGAR

Slika 1: Prizorišče Slovenskih regionalnih dni 2023: Krpanov dom v Pivki.

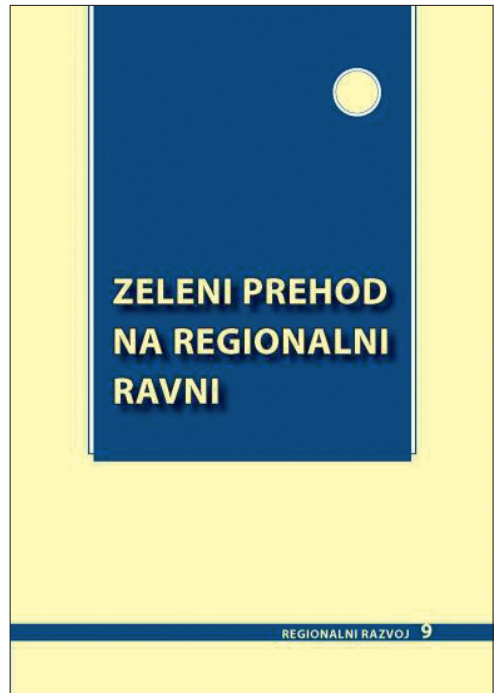
ERIK LOGAR

Slika 2: Predavanje Janeza Nareda o pomenu celostne prenove po poplavih.

ERIK LOGAR

Slika 3: Predavanje Agnès Monfret o nujnosti zelenega prehoda.

Slika 4: Naslovnica knjige »Regionalni razvoj 9: Zeleni prehod na regionalni ravni«.

V svojem navdihujočem govoru je poudarila nujnost zelenega prehoda in sodelovanja med ustanovami. V tej luči je pohvalila organizacijo dogodka, saj spodbuja in omogoča sodelovanje med predstavniki države, razvojnih regij, občin in stroke. Dogodek je s ključnimi poudarki in sklepi zaključil Janez Nared (ZRC SAZU GIAM).

Po koncu dogodka smo bili vsi udeleženci povabljeni, da se sprehodimo skozi center o velikih zvezeh DINA, ki je urejen v Krpanovem domu v Pivki. Gre za poučno-zabavni center, ki obiskovalcem omogoča spoznavanje in doživljanje življenjskega prostora volka, risa in medveda s pomočjo naj sodobnejše tehnologije virtualne in obogatene resničnosti.

Vsako drugo leto v sklopu Slovenskih regionalnih dni izide tudi knjiga s prispevki. Tokratna monografija nosi naslov »Regionalni razvoj 9: Zeleni prehod na regionalni ravni« (slika 4), v kateri je devet prispevkov. Ti osvetljujejo zeleni prehod z različnih vidikov: energetike, prostorskega planiranja, načrtovanja prometa, podnebnih sprememb, razvoja podeželja in krožnega gospodarstva. Knjigo so uredili Janez Nared, Maruša Goluža in Katarina Polajnar Horvat (vsi ZRC SAZU GIAM). Knjigo je izdala založba ZRC SAZU, v digitalni obliki pa je dostopna na spletnem naslovu: <https://doi.org/10.3986/9789610507673>.

Maruša Goluža

Konferenca o naravnih virih in okoljskih tveganjih

Novi Sad, Srbija, 13.–15. 10. 2023

Sredi oktobra je v Novem Sadu (Vojvodina, Srbija; slika 1) potekala mednarodna konferenca z naslovom *Natural Resources and Environmental Risks: Towards a Sustainable Future* (Naravni viri in okoljska tveganja: Na poti k trajnostni prihodnosti), ki jo je organiziral Oddelek za geografijo, turizem in hotelski management Naravoslovno-matematične fakultete Univerze v Novem Sadu.

MATIJA ZORN

Slika 1: Konferenca je potekala v prostorih vojvodinske izpostave Srbske akademije znanosti in umetnosti v Novem Sadu.

MATIJA ZORN

Slika 2: Ekскурzija nas je popeljala na Titelski Breg, puhlično planoto ob desnem bregu Tise, ki se dviga 50–60 nad reko. Na robovih planote so številni erozijski jarki, že kar doline.

Svetovna demografska in gospodarska rast ter intenzivna industrializacija povzročajo eksponentno povečevanje porabe naravnih virov in njihovo degradacijo. Izčrpavanje naravnih virov v kombinaciji z učinki podnebnih sprememb povzročata različne negativne posledice, ki vodijo v netrajnostne prakse. Da bi prihodnjim generacijam zagotovili trajnostno prihodnost, je zato treba prednostno nasloviti teme, kot so podnebne spremembe, upravljanje in obvladovanje naravnih nevarnosti in nesreč ter tozadnevna krepitev prožnosti in odpornosti družbe. V povezavi s temi izzivi so bili opredeljeni cilji konference: (1) povezati strokovnjake s področja naravnih virov, naravnih nevarnosti in druge s temi temami povezane deležnike, za poglobljeno razpravo o upravljanju z naravnimi viri, izmenjavo idej in možnostmi sodelovanja, (2) osvetliti raziskave na področju naravnih virov in okoljskih tveganj ter opredeliti prihodnje raziskovalne potrebe za ustrezno upravljanje, ohranjanje in blažitev negativnih posledic, ter (3) skušati opredeliti rešitve.

Prva dva dni konference so potekala predavanja – prvi dan pretežno o naravnih virih, drugi dan pa pretežno o naravnih nevarnostih in nesrečah. Tretji dan je bil namenjen ekskurziji. Predavanje so bila razdeljena v dve plenarni in več tematskih sekcij. Skupaj se je zvrstilo prek trideset predstavitev avtorjev iz Bosne in Hercegovine, Črne gore, Kitajske, Madžarske, Nizozemske, Rusije, Severne Makedonije, Slovenije, Srbije, ZDA in Združenega kraljestva. Slovenijo smo zastopali trije sodelavci ZRC SAZU Geografskega inštituta Antona Melika, ki smo imeli prav toliko predstavitev. Lenart Štaut je predstavil poznavanje območij nevarnih zaradi snežnih plazov v Sloveniji (*Updating knowledge of avalanche prone areas in Slovenia*), Jure Tičar razsežnosti onesnaženosti jam v Sloveniji (*Hidden in the dark: Uncovering the extent of cave pollution in Slovenia*), podpisani pa Geografski atlas naravnih nesreč v Sloveniji (*Geographical atlas of natural disasters in Slovenia*). Podpisani sem drugi dan posveta tudi vodil tematsko sekcijo z naslovom »Naravne nevarnosti in okoljska tveganja«.

MATIJA ZORN

Slika 3: Približno 30 m visok prerez skozi številne puhlične in paleoprstne plasti pri Velikem Surduku. Razkrite plasti omogočajo rekonstrukcijo poleopodnebnja globoko v pleistocen.

Ekскурzija je bila posvečena puhlični planoti Titelski Breg, ki se nahaja ob desnem bregu Tise, malo gorvodno od sotočja z Donavo. Titelski Breg je približno 18 km dolga in do 7,5 km široka uravnava, ki se dviga 50–60 m nad okoliško ravnino. Gradi jo puhlica, ki je zelo erodibilna, zato so na robu uravnave številni erozijski jarki (slika 2), pod njimi pa posledično vršaji, ki so bili primerni za poselitev. Še pred okrog dvesto leti je bil Titelski Breg otok, saj je reka redno poplavljala okoliško ravnino. Gradi ga puhlica, ki je neverjeten vir informacij o paleopodnebju. Pri naselju Veliki Surduk smo si zato v globokem erozijskem jarku ogledali približno 30 m visok prerez številnih puhličnih in paleoprstnih plasti, ki omogočajo rekonstrukcijo paleopodnebja kar do 340.000 let v preteklost (slika 3). Na drugih lokacijah lahko sežejo celo še do nekajkrat dlje v preteklost.

Izbrani prispevki s konference bodo izšli v več mednarodnih revijah, kot so *Open Geoscience*, *Quaternary International* in *International Journal of Geoheritage and Parks*.

Matija Zorn

Znanstveni posvet o satelitskih sistemih *TerraSAR-X* in *TanDEM-X*

Oberpfaffenhofen, Nemčija, 18.–20. 10. 2023

V bavarskem mestecu Oberpfaffenhofen je med 18. in 20. oktobrom potekal znanstveni posvet *TerraSAR-X/ TanDEM-X* (angleško *TerraSAR-X/ TanDEM-X Science Team Meeting*). Dogodek, ki poteka pod okriljem nemškega centra za letalstvo in vesolje (nemško *Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt* – DLR; slika 1), je bil namenjen predstavitvi raziskovalnega dela različnih znanstvenih disciplin, ki so pri svojem delu uporabile oziroma uporabljajo podatke, ki so bili pridobljeni s satelitskim sistemom dveh satelitov – *TerraSAR-X* in *TanDEM-X*.

TerraSAR-X je začel delovati 15. 6. 2007, *TanDEM-X* pa tri leta kasneje, točneje 21. 6. 2010. Oba satelita imata vsaj še nekaj let predvidenega delovanja, nadaljnje misije pa so za zdaj negotove zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Satelita zajemata podatke o površju Zemlje s pomočjo radarske tehnologije. Tako pridobljeni podatki so uporabni v številnih vedah. Na konferenci so bile predstavljene

ROK CIGLIČ

Slika 1: Konferenca je potekala v prostorih nemške letalske in vesoljske agencije (*Deutsches Luft- und Raumfahrt*) v kraju Oberpfaffenhofen.

denimo raziskave s področja spremljanja obsega ledenikov z vsega sveta, premikanja plazov, obsega in bujnosti rasti, poškodb na infrastrukturi (na primer železniških tirov in rečnih zajezev), sprememb na arheoloških najdiščih in kulturnih spomenikov. Poleg osnovnih radarskih posnetkov so na podlagi tega sistema na voljo nekateri pripravljene sloji, ki so namenjeni širši znanstveni družbi. Med temi velja izpostaviti globalni digitalni model površja v ločljivosti 12 m. V letu 2024 se obeta objava posodobljenega sloja. Poleg tega so na voljo tudi podatki o globalni rečni mreži, ki je bila narejena na podlagi digitalnega modela višin, in nekaterih drugih izdelkov, ki izvirajo iz radarskih posnetkov, na primer sloja globalnega vegetacijskega pokrova.

Prvi dan posveta je bil namenjen kratki predstavitvi sistemov *TerraSAR-X* in *TanDEM-X* ter pogledu v prihodnje vesoljske misije s področja radarske tehnologije. Popoldne je sledil sklop predstavitev na temo naravnih nesreč, geologije in geomorfologije pod skupnim imenom *georisk*. Drugi dan so bile predstavitve razdeljene v številne sekcije: oceanografija, kmetijstvo, arheologija, urbanizem, hidrologija, digitalni modeli višin, sneg in (morski) led. Zadnji, tretji, dan je bil posvečen gozdarstvu.

Spodaj podpisani sem v soavtorstvu z Matejo Ferk in Matejem Liparjem predstavil delo z naslovom »TanDEM-X kot vir informacij pri geomorfoloških raziskavah na Nullarborju v Avstraliji« (angleško *TanDEM-X as a Source of Information in Geomorphological Studies of the Nullarbor Plain, Australia*). V okviru predstavitve smo na kratko orisali, kako smo s pomočjo različnih geoinformacijskih analiz zaznali in preučili tri različne reliefne oblike na jugu osrednjega dela Avstralije: sledi nekdanjih sipin, ostanke koralnega grebena in reliefne depresije, ki nakazujejo na potek nekdanjih jam, ki so danes brezstrope oziroma so se porušile.

Dogodek vsako leto poteka v prostorih nemške agencije DLR in je odličen za pridobitev vpogleda v raziskovalno dejavnost, kjer se uporabljajo radarski satelitski sistemi ter iz njih izpeljani digitalni modeli višin in drugi podatki. Več informacij je na voljo na spletnih straneh agencije: <https://tandemx-science.dlr.de/>.

Rok Ciglič

© DLR MICROWAVES AND RADAR INSTITUTE

Slika 2: Udeleženci znanstvenega posveta o uporabi podatkov sistemov *TerraSAR-X* / *TanDEM-X* v Oberpfaffenhofnu leta 2023.

Konferenca združenja Zakaj svet potrebuje antropologe Supetar, Hrvaška, 27.–29. 10. 2023

Konec oktobra 2023 je bila v Supetarju na Braču organizirana enajsta konferenca združenja Zakaj svet potrebuje antropologe, ki je potekala pod okriljem Mreže uporabne antropologije, Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštituta za družbena raziskovanja v Zagrebu, Univerze za uporabne znanosti v Zagrebu in mesta Supetar. Konferenca je potekala v kinu Supetar (slika). Na konferenci, ki je gostila več kot 200 udeležencev iz 20 držav, se je zvrstilo devet vabljenih predavanj svetovno znanih raziskovalcev iz različnih ved, med drugim tudi geografije. Na konferenci smo se dotaknili vprašanja, kaj pomeni biti izoliran. S predavanji in praktičnimi delavnicami za udeležence, ki so izkusili ter preučevali izolirane prostore in skupnosti, je konferenca osvetlila, kako izolacija vpliva na človekovo izkušnjo. V nekaterih primerih lahko izolacija negativno vpliva na demografijo in zaradi nedostopnosti poslabša vsakdanje življenje v oddaljenih mestnih in podeželskih območjih. Po drugi strani pa v času digitalizacije in hiperpotrošnje ljudje pogosto doživljamo informacijsko preobremenjenost in bolj kot v preteklosti iščemo izolirane prostore, z namenom pridobitve navdiha, živeti smiselna življenja, prepoznave novih vrednot in boljših perspektiv. Poleg tega so imeli udeleženci konference priložnost, da na lastni koži izkusijo izolacijo z izklopom svojih komunikacijskih naprav, kot so pametni telefoni in prenosni računalniki. Brez družbenih medijev, brez objavljanja, brez selfijev. Kar se je zgodilo na otoku, je ostalo na otoku – za tri dni. Katarina Polajnar Horvat (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika) sem na konferenci sodelovala kot ena glavnih organizatork.

Katarina Polajnar Horvat

DRAGAN SAVIĆ

Slika: Konferenca Moč izolacije je potekala v kinu Supetar. Kino ohranja svojo prvotno arhitekturo in je eden od primerov izoliranega življenja na otoku.

Naravne nesreče v Sloveniji – Dan Bojana Ušeničnika

Ilg. 9. 11. 2023

V organizaciji Oddelka za naravne nesreče Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU ter ob podpori Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URSZR) je na Igu v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje Republike Slovenije potekalo peto znanstveno srečanje na temo naravnih nesreč v Sloveniji. Tovrstna srečanja od leta 2008 potekajo vsaka tri leta, zato bi tokratno moralo biti šesto po vrsti, a je srečanje v covidnem letu 2020 odpadlo. Dogodek je poimenovan po Bojanu Ušeničniku (1942–2002), nestorju preventivnega delovanja na področju naravnih nesreč, uredniku revije Ujma in dolgoletnemu direktorju URSZR.

Trienalni posvet združuje znanstvenike, strokovnjake ter praktike različnih ved in panog s področja naravnih nesreč. Namen posveta je bila analiza naravnih nesreč, predstavitev najnovejših metod, spoznanj in načinov upravljanja na področju naravnih nesreč v Sloveniji, hkrati pa izmenjava izkušenj ter vzpostavitev novih in utrditev obstoječih strokovnih vezi. Nosilna tema tokratnega simpozija je bila zaradi avgustovskih poplav še kako aktualna – *Kompleksne nesreče v spreminjajočem svetu*.

Simpozij se je začel z uvodnima nagovoroma Leona Behina, direktorja URSZR, in dr. Blaža Komaca, vodje Oddelka za naravne nesreče Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, v imenu organizatorja.

Vsebinski del se je začel s tematsko sekcijo na temo poplav avgusta 2023, ki so bile primer kompleksne naravne nesreče. Imele so namreč kompleksne vzroke (globalni trendi, regionalno podnebje, lokalna neurja), kompleksen potek (široko območje, vpliv na praktično vse vidike življenja) in tudi kompleksne posledice (velikanska škoda, zahtevna obnova, izziv zavarovalnin). V okviru sekcije, ki jo je vodil dr. Matija Zorn, predstojnik ZRC SAZU Geografskega inštituta Antona Melika, so svoja dognanja na temo vodne ujme predstavili: dr. Matjaž Mikoš (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo), dr. Janez Nared (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika), dr. Andrej Novak (Geološki zavod Slovenije), dr. Peter Frantar (Agencija Republike Slovenije za okolje), dr. Tajan Trobec (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo), dr. Urša Kanjir (ZRC SAZU Inštitut za antropološke in prostorske študije), Boris Zorko (Zavarovalnica Sava, d. d.), Grega Žorž (Ministrstvo za kulturo) in mag. Miha Pavšek (Civilna zaščita Trzin) (slika 1).

Sledila je otvoritev in predstavitev *Geografskega atlasa naravnih nesreč v Sloveniji*, ki je dostopen na povezavi: <https://ganns.zrc-sazu.si>. Tega dela simpozija, ki so ga pripravili dr. Rok Ciglič, Lenart Štaut in dr. Blaž Komac (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika) (slika 2), so se udeležili številni novinarji.

V popoldanskem delu so predavanja potekala v dveh sekcijah. V prvi, ki jo je vodil dr. Tajan Trobec (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo), je dr. Tina Peternel (Geološki zavod Slovenije; v imenu soavtorjev) predstavila Sistem za napovedovanje in zgodnje opozarjanje v primeru proženja zemeljskih plazov – MASPREM, dr. Ela Šegina (Geološki zavod Slovenije) pa v imenu soavtorjev Vpliv vremenskih razmer kot sprožilni dejavnik padanja kamenja v Sloveniji. Dr. Manca Volk Bahun (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika) je v imenu soavtorjev predstavila primerjavo analiz nesreč v snežnih plazovih v Sloveniji in v tujini, dr. Vladimir Zlatanovski (Univerza Cirila in Metoda, Fakulteta za naravoslovne znanosti in matematiko, Oddelek za geografijo) pa v imenu soavtorjev regionalno seizmično analizo Severne Makedonije.

V drugi sekciji sta pod vodstvom dr. Ele Šegina referate predstavila Zala Žnidaršič (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta), ki je v imenu soavtorjev predavala o pojavljanju spomladanske pozebe v Sloveniji v obdobju 2012–2021, in dr. Aleš Poljanec (Zavod za gozdove Slovenije), ki je v imenu soavtorjev predaval o vlogi javne gozdarske službe pri obvladovanju požara Goriški Kras in sanaciji v požaru poškodovanih gozdov.

Na srečanju smo glede področja naravnih nesreč v Sloveniji najprej ugotovili, da opazamo pokrajinske spremembe, ki vplivajo na pogostost, intenzivnost in raznolikost ter kompleksnost naravnih nesreč. Kljub temu nas večji dogodki, kot so bile poplave leta 2023, še vedno lahko presenetijo, saj na

MARKO ZAPLATIL

Slika 1: Udeleženci tematske sekcije o poplavih avgusta 2023, ki jo je vodil dr. Matija Zorn (od leve: dr. Tajan Trobec, Boris Zorko, dr. Peter Frantar, dr. Urša Kanjir, mag. Miha Pavšek, dr. Matjaž Mikoš, Grega Žorž, dr. Janez Nared in dr. Andrej Novak).

MARKO ZAPLATIL

Slika 2: Dr. Blaž Komac med predstavitvijo spletnega Geografskega atlasa naravnih nesreč v Sloveniji.

to vplivajo spremenljive – ali že spremenjene naravne in družbene razmere. Zato za večino teh procesov vendarle ne moremo reči »niti najstarejši ne pomnijo!«, kar je pogosta oznaka v medijskih poročilih. V znanosti sicer zaznavamo boljše poznavanje naravnih razmer kot v preteklosti, k čemur sta pripomogla daljinsko zaznavanje in uporaba številnih računalniških modelov. Po drugi strani pa ta nova tehnologija prispeva (pre)več podatkov, ki zahtevajo več računalniških kapacitet in časa za obdelavo. V prihodnosti bo verjetno k lažji in hitrejši obdelavi podatkov, zlasti pa uporabi »velikih podatkov« (angleško *big data*) v preventivi, odzivu na nesreče v dejanskem času in odpravljanju posledic prispevala umetna inteligenca.

Za področje upravljanja ogroženosti zaradi naravnih nesreč so značilne številne dobre prakse, med katerimi izpostavljam odličen prvi odziv. Tudi javnomnenjske raziskave zaznavajo visoko zaupanje Civilni zaščiti (<https://www.delo.si/novice/slovenija/obcuten-padec-zaupanja-v-politiko/>). Opažamo tudi vedno večjo uporabnost in prikaz podatkov za različne faze kroga upravljanja z naravnimi nesrečami ter različne deležnike, kar podpirajo številne nove aplikacije in nove uporabe dosedanjih podatkov.

Srečujemo pa se z nekaterimi izzivi. Pri upravljanju z ogroženostjo in nevarnostmi opažamo pomanjkljivo komunikacijo med deležniki, ki obsega tako nizko stopnjo zavedanja in znanja o problematiki, nizko stopnjo vključenosti javnosti v odločevalske procese (nizka stopnja participacije), kot tudi nizko stopnjo prehajanja znanja in informacij med različnimi vrstami deležnikov. Nizka je tudi vključenost spoznanj stroke v odločevalske procese, prav tako pa tudi stopnja sodelovanja med različnimi sektorji v parcialno delujoči državi. Poplave avgusta 2023 so pokazale velike pomanjkljivosti v organiziranosti in izvajanju urejanja vodotokov. Z vidika naravnih nesreč je zelo pomanjkljivo ravno urejanje prostora, kar so nesporno pokazale tudi avgustovske poplave. Tu opažamo splošno potrebo po tem, da bi vodi dali več prostora. Problematični so raznoliki, neskladni procesi odločanja in celo kolizije interesov med različnimi sektorji, ki jih predstavljajo ministrstva odgovorna za urejanje prostora, vodno in cestno infrastrukturo, naravovarstvo in kmetijstvo, kot tudi interesi občin in investitorjev. Na tem področju je posebej vidno pomanjkanje pokrajinske ravni odločanja in delovanja, kar posebej vpliva na poplavno varnost, kjer delujemo na ravni naselij ali kvečjemu številnih občin, ne pa porečij. Pokazala se je problematičnost uredbe (Uredba o pogojih in omejitvah za izvajanje dejavnosti in posegov v prostor na območjih, ogroženih zaradi poplav in z njimi povezane erozije celinskih voda in morja (2008)), po kateri je bilo mogoče izdajati gradbena dovoljenja in graditi celo na poplavno zelo nevarnih območjih, kljub jasnim prepovedim v Zakonu o vodah (2002). Kljub že več kot dve desetletji staremu zakonu, ki poleg poplavnih območij predvideva določanje ogroženih območij tudi zaradi nevarnosti zemeljskih in snežnih plazov, metodologija za določanje takšnih območij še vedno ni sprejeta. Vse to vpliva na zelo nizko in raznoliko zavedanje o naravnih nesrečah med posamezniki, ki odseva v dejstvu, da je povprečno zavarovana le približno tretjina stavb. Stopnja zavarovanj, na primer, je dokaj visoka v sadjarski dejavnosti zaradi toče, nizka pa je zavarovanost zaradi poplav.

Temeljno vprašanje ostaja, kako povečati odpornost infrastrukture in jo, ob upoštevanju spremenjenih razmer, graditi vzdržno za naslednjih 50 let in jo primerno vzdrževati. Enako, če ne pomembnejše je vprašanje, kako povečati prožnost prebivalstva oziroma kaj še narediti na področju naravnih nesreč zlasti na perifernih območjih, ki imajo ne le prostorske in prometne, temveč tudi številne demografske in ekonomske omejitve.

Nasploh pa lahko ob velikih dogodkih, kakršni so bili potres v Posočju leta 1998, drobirski tok v Logu pod Mangartom leta 2000 in zemeljski plazovi večjega obsega (Macesnikov plaz, plaz Slano blato, plaz Koseč), ugotavljamo, da niti sistemska zakonodaja o naravnih nesrečah niti področni zakoni, kot je Zakon o vodah, ne omogočajo celovite obnove. Težave z dolgoročno obnovo po velikih in kompleksnih naravnih nesrečah smo zato vedno reševali s posebnimi zakoni. Takšni so na primer bili Zakon o ukrepih za odpravo posledic določenih zemeljskih plazov večjega obsega iz let 2000 in 2001 (2002, 2006), Zakon o popotresni obnovi objektov in spodbujanju razvoja v Posočju (1998), ki je omogočil tudi vlaganja v razvoj in ustanovitev Posoškega razvojnega centra, kot tudi Zakon o obnovi, razvoju in zagotavljanju finančnih sredstev, ki je bil sprejet konec leta 2023 zaradi avgustovskih poplav, in vpliva na več kot

MARKO ZAPLATIL

Slika 3: Udeleženci simpozija.

MARKO ZAPLATIL

Slika 4: Srečanje je bilo medijsko precej odmevno. Dr. Blaž Komac (levo) in dr. Rok Ciglič (desno) ob intervjujih za osrednje slovenske televizijske medije.

dvajset ostalih, področnih zakonov. Čeprav pri uveljavitvi zakonov načrtujejo, da bodo veljali omejen čas za omejeno območje, je obnova praviloma potekala daljši čas, ponavadi več kot desetletje. Zaradi navedenega lahko pričakujemo težave tudi z dolgoročno obnovo po velikih kompleksnih pojavih leta 2023.

Posvet je pokazal, kako kompleksne so v sodobnem svetu naravne nesreče ter, da takšna kompleksna tema zahteva kompleksne pristope. Vedno večja je potreba po interdisciplinarnosti ali drugače rečeno po sodelovanju različnih strok in deležnikov, kjer pa bodo morali stroka, občine in država začeti govoriti isti jezik.

Kljub vsemu se nadejamo, da bomo ob triletju osorej lahko, na katerem od omenjenih področij ugotovili izboljšave in tako potrdili dejstvo, da se vlaganja v varstvo pred naravnimi nesrečami povrnejo večkratno.

Blaž Komac, Matija Zorn

Simpozij ob 100-letnici rojstva akademika prof. dr. Ivana Gamsa

Ljubljana, 10. 11. 2023

V začetku novembra 2023 so Slovenska matica, ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika, ZRC SAZU Inštitut za raziskovanje krasa, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Zveza geografov Slovenije in Geomorfološko društvo Slovenije soorganizirali celodnevni simpozij ob 100-letnici rojstva akademika prof. dr. Ivana Gamsa.

Po pozdravnih nagovorih soorganizatorjev dogodka so sledili štirje tematski sklopi. V prvem z naslovom »Ivan Gams – življenje in delo« je Maja Topole (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika; slika 1) predstavila Gamsovo življenje in vsestransko raziskovalno delo, Marko Krevs je spregovoril o Gamsovih »neuhojenih poteh«, Darko Ogrin (oba Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo) pa je v imenu Miroslava Vysoudila (Univerza v Olomucu) predstavil Gamsovo sode-

IGOR LAPAJNE

Slika 1: Maja Topole je na uvodnem predavanju prvega sklopa, ki ga je vodil Matija Zorn, predstavila Gamsovo življenje in delo.

lovanje s češkimi geografi. V drugem sklopu z naslovom »Gamsov prispevek k razumevanju geomorfologije in krasa« je Jurij Kunaver predstavil Gamsov pomen za razvoj slovenske geomorfologije in krasoslovja, Mihael Brenčič (Univerza v Ljubljani, Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za geologijo) je spregovoril o Gamsovem razumevanju odnosa med vodo in krasom, Mitja Prelovšek (ZRC SAZU Inštitut za raziskovanje krasa) o vlogi Gamsa pri preučevanju raztapljanja na krasu, Florjana Ulaga in Peter Frantar pa o razumevanju hidrologije Planinskega polja. V tretjem sklopu z naslovom »Ivan Gams kot fizični geograf« je Matej Ogrin (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo) predstavil prispevek Gamsa k slovenski klimatogeografiji, Ana Vovk (Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo) je spregovorila o prsteh v Gamsovih delih, Tajan Trobec (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo) pa o Gamsovem prispevku k razumevanju naravnih nesreč. Četrti, zadnji sklop je imel naslov »Ivan Gams kot družbeni geograf in pedagog«. V njem je Drago Kladnik spregovoril o Gamsu in družbeni geografiji, Jernej Zupančič (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo) je predstavil manjšine v Gamsovih delih, Darko Ogrin pa Gamsovo pedagoško delo na Oddelku za geografijo ljubljanske Filozofske fakultete.

Udeleženci simpozija so ugotavljali, da je Gams sledil geografskemu pogledu na pokrajino kot celoto. Čeprav je bil predvsem naravnogeografsko usmerjen, ni nikoli pozabljal tudi na družbeno komponento. Znal je povezati znanost in izobraževanje, njegova ključna osebna lastnost pa je bila, da ni bil obremenjen s pravili in omejitvami. Razumevanje njegovih del zahteva veliko natančnega branja ter umeščanja v širši časovni in družbeni kontekst. Vse generacije lahko le občudujemo njegovo razumevanje pokrajine. Bil je izjemno kompleksen intelektualec, ki se ni branil različnih funkcij ter dejavnosti v strokovnih in stanovskih združenjih doma in po svetu.

Dogodka so se udeležili nekateri njegovi službeni kolegi, njegovi študentje, pa tudi mlajši predstavniki geografije in sorodnih ved, ki akademika in zaslužnega profesorja ljubljanske univerze poznajo le skozi njegovo bogato bibliografijo (slika 2), ki obsega prek tisoč enot.

Aleš Smrekar, Matija Zorn

IGOR LAPAJNE

Slika 2: Nekaj Gamsovih del, med katerimi izpostavljamo dve monografiji o krasu (1974 in 2003), Slovensko kraško terminologijo (1973), monografijo Geografija Slovenije (1998; sourednik), visokošolski učbenik Osnove pokrajinske ekologije (1986) ter srednješolski učbenik Geografske značilnosti Slovenije (več izdaj med letoma 1983 in 2005).

Konferenca Dediščina na obrobjih?: Srednje- in vzhodnoevropske perspektive

Ljubljana, 29.–20. 11. 2023

1. mednarodna konferenca Srednje- in vzhodnoevropskega oddelka (*Central and Eastern European Chapter*) Združenja za kritično preučevanje dediščine (*Association of Critical Heritage Studies*) z naslovom »Dediščina na obrobjih?: Srednje- in vzhodnoevropske perspektive« je potekala 29. in 30. novembra 2023 na ZRC SAZU v Ljubljani. Organizirala sta jo večdisciplinarna raziskovalna skupina Dediščina na obrobjih: novi pogledi na dediščino in identiteto znotraj in onkraj nacionalnega, ki deluje na ZRC SAZU in Inštitutu za etnologijo češke Akademije znanosti iz Prage. Udeležilo se je 60 udeležencev iz Češke, Poljske, Madžarske, Romunije, Bolgarije, Srbije, Hrvaške, Italije, Avstrije, Nemčije, Danske in Slovenije. Na konferenci se je zvrstilo sedem panelov, ki so z različnih vidikov obravnavali vprašanja dediščine in dediščinjenja v postsocialističnih državah.

Prvi dan je po uvodnih nagovorih Mimi Urbanc, namestnice direktorja ZRC SAZU, ter Špele Ledinek Lozej, vodje raziskovalne skupine Dediščina na obrobjih: novi pogledi na dediščino in identiteto znotraj in onkraj nacionalnega, poslušalce nagovoril vabljeni predavatelj, geograf David Charles Harvey iz Univerze Aarhus na Danskem. V sodelovanju z Alijem Mozaffarijem iz Univerze Deakin v Avstraliji je predstavil prispevek z naslovom »*Borderstraddling heritage: Defining an agenda*«.

Prvi in drugi panel sta se osredinjala na reimaginacije materialne dediščine. Predavatelji so bili: Gábor Oláh (*City in the landscape, landscape in the city: The Hungarian concept of 'landscape' in the formation of urban heritage (1930–1960)*), Miha Kozorog (*Animated materiality of the Slovenian-Hungarian border*), László Mód (*Mobile heritage? Memorial trees of the Doberdo frontline*), Olga Nešporová (*The forest cemetery in Northern Bohemia – a place of memory, history, and reconciliation*), Jernej Gregorač (*Marching on memory: Preservation of memory and heritage on the Trail of remembrance and comradeship in Ljubljana*), Jasna Popović (*Brutal destiny of Yugoslav brutalist buildings – case of Belgrade: What*

Slika 1: Zaključne misli konference (od leve proti desni: Pavel Horak, Daša Ličen, Monika Stobiecka, Jiří Woitsch, Martina Bofulin).

are the social and what are the legal reality and future of the best-known examples of Yugoslav brutalist heritage in Belgrade), Monika Stobiecka (*Closure or erasure? The reconstruction of the Saxon palace in Warsaw*), Frank Rochow (*The wider context: Habsburg fortifications beyond their local heritage value*) in Hanna Mezei (*Synagogues as heritage in the post-socialist Hungary*).

Tretji panel z naslovom »Bolečina, a nič več sramu: Dediščinjenje nekdanjih psihiatričnih institucij in institucij za ljudi z oviranostmi« je zbranim prikazal dokumentarni film Amirja Muratovića z naslovom »Muzej norosti«. Filmu je sledila okrogla miza, ki jo je vodila Ana Reberc. Poleg režiserja so bili prisotni še soustvarjalci filma in muzeja Sonja Bezjak in Rajko Muršič ter Florian Schwanniger, predstavnik nekdanje ustanove za ljudi z oviranostmi na gradu Herthheim v Zgornji Avstriji, ki je predstavil dediščinski proces njenega preoblikovanja v sedanji Kraj učenja in spominjanja (*Lern- und Gedenkort Schloss Hartheim*).

Drugi dan je poslušalce nagovoril vabljeni predavatelj, etnolog in antropolog Alessandro Testa iz Karlove univerze v Pragi na Češkem s prispevkom *Cultural heritage in once-socialist countries: Heterogeneous ideas on serendipitous ethnography, imagined marginality, and even stranger things on this side of Europe*.

Predavatelji četrtega panela z naslovom »(Trans)nacionalna dediščina« so bili: Martina Bofulin (*Chinese restaurants: Locating migration heritage beyond the immigration/emigration lens*), Anja Moric (*Difficulties with heritage in the Kočevska region (Gottschee): Shared heritage, heritage of a (hidden) minority or migration heritage?*), Neža Čebren Lipovec (*Unveiling place-attachments and heritage dissonances in contested territories of post-socialist northern Istrian built heritage: »Group memory talk«*) in Katja Hrobat Virloget (*Heritage, lieux de oubli and massive migrations: The case of Istria*).

Predavatelji petega panela z naslovom »Umetnost, turizem in dediščina« so bili: Ivo Strahilov (*From the margins to the mainstream? Queering heritage through art and activism in Eastern Europe*), Magdalena Marija Meašič (*Prokofiev's Soviet operas in the 21st century: To perform, or not to perform, that is the question*), Renata Komić Marn (*Musealisation of art heritage objects in Slovenia 1945–1965: Contexts, identities, reception*), Mateja Habinc (*Appropriations of a socialist past in contemporary event tourism*) in Marjeta Pisk (*Intangible cultural heritage in Slovenia: Between the state and heritage communities*).

Predavatelji šestega panela z naslovom »Postsocialistične zapuščine onkraj samoumevnega« so bili: Jasna Galjer in Sonja Lončar (*Architecture and its social role: From generator of local and national development to marginalized and dissonant deritage*), Nina Vodopivec (*Industrial herigitization in Slovenia:*

Slika 2: Plakat konference.

Industrial workers and their experiences), Patrik Mravik (*Crossroad – a participative approach to deal with postsocialist heritage after COVID-19*) in Ioana Baskerville (*The show of the self and the other*).

Predavatelji sedmega panela z naslovom »Politike dediščine« so bili: Elena-Maria Cautiș (*Whose heritage? The making of the Transylvanian landscape*), Hanna Schreiber in Julia Krzesicka (*Rethinking 'politicization' in UNESCO heritage regimes or: Why bending the rules helps to protect 'the spirit of the Convention'*), Jasna Fakin Bajec (*The intangible cultural heritage of Nova Gorica as seen by local people and professionals*) in Janine Schemmer (*Experiencing dynamic margins – the regional museum SMO*).

Konferenco so organizirali člani večdisciplinarne raziskovalne skupine »Dediščina na obrobjih: novi pogledi na dediščino in identiteto znotraj in onkraj nacionalnega«: Martina Bofulin, Ana Reberc, Nataša Rogelja Caf (ZRC SAZU Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije), Tjaša Jakop (ZRC SAZU Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša), Špela Ledinek Lozej (ZRC SAZU Inštitut za slovensko narodopisje) Primož Pipan, Maja Topole (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika), Marjeta Pisk, Eva Fekonja (ZRC SAZU Glasbenonarodopisni inštitut) ter Jiří Woitsch (Inštitut za etnologijo češke Akademije znanosti iz Prage) in Monika Stobiecka (Univerza v Varšavi).

Primož Pipan